

ZEEMAANDELIJKS BLAD - JAARGANG 7 - NR. 14 - DECEMBER 2014

LEGIA BULLETIN

GESCHIEDENIS & (EXPERIMENTEEL) ARCHEOLOGIE

€ 7,95

WOORDEN IN KLEI

3.500 JAAR DIPLOMATIE

SCHELDE, EEN
GESCHIEDENIS

TECHNOLOGIE
TIJDENS WO I

TEXTURE
MUSEUM

Madeliefje, vroeger symbool van WO I

Het madeliefje vergeten Belgisch herinneringssymbool aan de Grote Oorlog.

De frontzone tijdens de Grote Oorlog was grotendeels een kaal en verwoest landschap. Het gaf menig frontsoldaat nog meer heimwee naar het vredige leven en de verborgen thuis. Niet voor niets gaven bepaalde bloemen voor vele jongens in dat oorlogsgeweld een eerste teken van leven en hoop. Al heel vroeg in dit wereldconflict, na de Slag aan de Marne (FR, 6-9 september 1914) stonden het madeliefje, bleuet en poppy symbool voor hoop en leven.

De drie strijdende geallieerde partijen aan het Westfront hadden elk hun eigen gekozen bloem. België met *la paquerette* (madeliefje), de Fransen met hun *bleuet* (blauwe korenbloem) en de Britten met de nu zo bekende *poppy* (rode klaproos). In de briefwisseling met het thuisfront kwamen deze bloempjes af en toe voor. Voormelde bloemen hebben één eigenschap gemeen, ze behoren allen tot de pioniersvegetatie. Dit zijn de eerste planten die spontaan opbloeien en zich ontwikkelen op kale en lege bodems. De door de artillerie drastisch omwoelde frontzone, was er de uitgesproken plaats voor.

Binnen de Belgische context zou het kunnen dat de margriet (*Leucanthemum vulgare*) verward of misschien zelfs samen gebruikt werd met het madeliefje (*Bellis Perennis*), ook wel door de Fransen *la petite marguerite* genoemd. Voor niet kenners die ze plukken kunnen ze verward worden. De 50 tot 90 cm grote margriet is ook een pioniersplant. Ze komt voor in kale graslanden met arme niet bemest zand of kleigrond en bloeit van mei tot oktober. De margriet zie je af en toe samen op gronden waar ook de klaprozen en korenbloemen bloeien. Het madeliefje daarentegen is kleiner, doorgaans 3 à 15 cm, komt eerder voor op stikstofrijke bemeste graslanden en is eerder een parkplant. Deze bloeit van februari tot december.

Al heel vroeg namen de Britten in 1918 *the poppy* officieel aan, gevolgd door de Fransen in 1920 met *le Bleuet*. Het madeliefje als officieel symbool komt pas terug in de jaren dertig van de vorige eeuw. De Intergeallieerde Federatie der Oudstrijders (F.I.D.A.C.) richtte in 1936 via een aanvraag een fonds op nl. *La Paquerette de l'Ancien Combattant de l'Yser* onder hoge bescherming van prinses Jean de Merode. Ter ondersteuning van sociale werken voor de oudstrijders verkochten ze op vooraf vastgestelde nationale dagen (21 juli, 11 november, Dag van de IJzer enz.) het madeliefje. Vooral plaatselijke comités namen de verkoop hiervan ter harte, veelal met morele steun van verschillende overheden en konden eventueel van deze data afwijken. In 'De Legerbode' van 1937 werd als herinnering aan 11 november gewezen op de herinneringsbloem van de andere geallieerden, met als eigen Belgisch symbool het madeliefje.

Zelfs tijdens WO II werd het werk verder gezet en dit tot in de jaren zestig. Vanaf de jaren vijftig ging het niet meer noodzakelijk om het verkopen van madeliefjes maar sprak men over bloempjes, insignes of deed men gewoon een collecte. In tegenstelling tot de traditiegebouwe Britten, ook de Fransen bleven hun blauwe korenbloem koesteren, doofde dit gebruik in België uit. Het gevolg is dat het madeliefje uit ons collectief nationaal geheugen verdween. De Belgische Federale Overheid en de Vlaamse Gemeenschap gebruiken vandaag de rode Britse klaproos als symbool. Enkel de provincie Limburg koos als enige overheid instantie binnen België voor de margriet, en ze zijn terecht trots dat ze als enige het correcte Belgisch logo gebruiken. Ze dankten dit aan het opzoekingswerk van Walter Lélievre, stadsarchivaris van Nieuwpoort.

Bijzondere dank aan Walter Lélievre, stadarchivaris Nieuwpoort, het Provinciaal Centrum voor Cultureel Erfgoed van de provincie Limburg en Johan Van Belleghem, natuurgids Natuurpunt Gentbrugge

“Le Courrier de l’Armée-De Legerbode”

Dans les numéros parus en 1937 on pouvait lire ...
In de nummers van 1937 verscheen het volgende ...
In the editions of the year 1937 we found following ...

Pour commémorer le 11 novembre, chaque pays vend sa fleur nationale au bénéfice des victimes de guerre. En **Angleterre** c’est le **coquelicot**, en **Belgique** la **pâquerette**, en **Italie** le **lys**, en **Yougoslavie** la **pivoine**, en **Roumanie** la **violette**, au **Portugal** l’**oeillet** et en **France** le **bleuet**.

Op 11 november, verkoopt elk land zijn nationaal oorlogsbloempje ten voordele van de oorlogsslachtoffers. In **Groot-Brittannië** hebben we de **klaproos**, in **België** het **madeliefje**, in **Italië** de **lilie**, in **Yougoslavië** de **pioenroos**, in **Roemenië** het **violetje**, in **Portugal** de **anjer** en in **Frankrijk** de **korenbloem**.

On the 11th of November, every country sells its war flower in favour of the warvictims. In **Great Britain** we have the **poppy**, in **Belgium** the **daisy**, in **Italy** the **lily**, in **Yougoslavie** the **peony**, in **Roumania** the **violet**, in **Portugal** the **carnation** and in **France** the **cornflower**.

Dag
van het

MADDELIEFJE

van den

OUD-STRIJDER

19 MEI 1946

Vrij van zegel

Drukk. Van Herrewege. Gent

Quand i lest mort le poète
Le monde entier
Le monde entier pleurait

On enterra son étoile
Dans un grand champ,
Dans un grand champ de blé.

Et c'est pour ça que l'on trouve
Dans ce grand champ,
Dans ce grand champ, des bleuets.

Épingle au revers tendre
D'un amour nouveau
Le bleuet vient pour t'apprendre
Que le monde est beau

La marguerite est une reine
En peau de chagrin
En l'effeuillant, on s'entraîne
À souffrir demain

Trois gouttes de sang, c'est le drame
Amour, jalousie
Gentil coquelicot, Mesdames
Faut payer le prix

Le bleuet, la marguerite et le coquelicot...

Internet: 'Le Bleuet de France: un geste citoyens!'

madeliefje - madeliefje

“ LA PAQUERETTE DU COMBATTANT ”
 Sous la Présidence de Madame la Princesse Jean de Mérode - Onder de Voorzitterschap van Mevrouw de Prinses Jean de Mérode
“ HET MADELIEFJE VAN DEN OUD-STRIJDER ”

SECRÉTARIAT :
 3, avenue des Gaulois, Bruxelles
 Compte Chèques Postaux 565.81

ALGEMEEN SEKRETARIAAT :
 3, Gallierslan, Brussel
 Postcheckrekening 565.81

COMITÉ D'HONNEUR :
 Général LEBERT, Président de l'O.N.A.C.
 Mademoiselle VAN DEN HEUVEL.
 Comtesse Ernst d'URSEL.
 Madame PUSSANT BAEVENS.
 Monsieur André ALERS.
 Monsieur Robert CAITEAU.
 Monsieur Maurice GAUCHEZ.

La Paquerette du Combattant - Het Madeliefje van den Oud-Strijder
 Sous la Présidence de Madame la Princesse Jean de Mérode - Onder de Voorzitterschap van Mevrouw de Prinses Jean de Mérode
 SECRETARIAT GÉNÉRAL : 3, Avenue des Gaulois, 3
 ALGEMEEN SEKRETARIAAT : 3, Gallierslan, 3

COMITÉ DU BRABANT

FÊTE
 ORGANISÉE PAR
 “ LA PÂQUERETTE DU COMBATTANT ”
 EN HOMMAGE DE RECONNAISSANCE
 À
 SES DÉVOUÉS COLLABORATEURS

SAMEDI 24 JANVIER 1948
 À 19 HEURES
 AU THÉÂTRE FLAMAND, À BRUXELLES

uit het dossier 7.8.6. van Jan Boon - Maria Ceulemans

DE KERSOUWKENS VAN DEN IJZER

Wij zijn de kleine bloemkens,
De bloemkens van het Front,
Wij bloeien langs de wegen
Van België's vrijen grond!
Wij groeien daar ten trooste
Der mannen van het Front,
Wij lachen en – zij zien het,
En lachen ook een stond,..
Wij zijn de klein Kersouwkens
Van België's roemvol front,
Wij zien er België's Mannen,
Vol hoop en 't hart gezond.
Wij tooien voor die kerels
Het Vlaamsche, heilig Front,
En kussen – als zij vallen
Hun bleeken, dooden mond.

Ik groet u, kleine Bloemkens,
Gij hartjes van het Front!
Gij sterkens langs de wegen
Van België's vrijen grond.
Ik zie u, en ik droomde
Van Mannen aan het Front,
Ik hoor hun stemmen weder,
En druk hun hand een stond.
Gij zijt de klein Kersouwkens
Van België's trouwe Front,
Gij zijt de teere boden
Van hem die u verzond.

Gij zijt de Vlaamsche bloemkens
Met schoonen, gouden mond:
Ons Mannen aan den IJzer
Zijn bloemen van het Front.

Joh. DE MAEGT, juli 1918

Uit: Emiel HULLEBROECK. De Vlaamsche Ziel. Sprokkelingen uit Frontbrieven van den IJZER. J.M. Meulenhoff, Amsterdam, pp. 145-146

(het) kersouwken: Van Dale: kersouw, sinds 1350 < van Frans cousoude (gewestelijk) madeliefje

AALTER

Heden Zondag 17 dezzer wordt het bloempje 't Madeliefje van den oudstrijder vercocht aan 1 fr., om het zoo schoon werk te steunen, n.m. het Nationaal Werk der oudstrijders, oorlogsinvaliden, opgeëschten en familie van oorlogsslachtoffers. Inwoners van Aalter, steunt deze moole en edele instelling.

Extrait de : LA NATION BELGE
Geknipt uit : BRUXELLES
Date : 6. Mars 1918
Datum :

front, est porteur de la Croix de guerre.

La « Pâquerette du Combattant » donne une fête en l'honneur de ses petits collecteurs

Le comité du Brabant de l'œuvre de « La Pâquerette du Combattant » dont le but est de venir en aide, sous des formes diverses, aux anciens combattants des deux guerres, a donné samedi après-midi, au Théâtre Flamand, une fête en l'honneur de ses petits collaborateurs dévoués. Ceux-ci, ce sont les élèves des collèges, athénées et écoles de l'agglomération bruxelloise qui, tout au long de l'année, collectent bénévolement pour alimenter les caisses d'entraide de ce groupement.

Pour une première partie plus officielle qui débuta par deux allocutions de MM. Emile Janson, président des Fraternelles, et Jan Boom, directeur des émissions parisiennes flamandes de la N. R. Diverses personnalités avaient pris place sur la scène, autour d'une table d'honneur. On y voyait notamment, outre les deux orateurs annoncés, Mmes Courbain, présidente, Jambillina de Meux, Guillaume, Dewatte et Le Fèvre de ten Hove, ainsi que M. Alex Paquier.

Après le discours, il fut procédé à une remise de prix aux meilleurs collecteurs de l'année. Des livres furent ainsi distribués à plusieurs dizaines de garçonnets et fillettes.

Ce fut ensuite la partie récréative de la fête, qui obtint auprès de ce public de jeunes un très vif succès. Le groupe de danse des Comédiens Normalliens exécuta quelques danses folkloriques fort charmantes. Puis les Comédiens Normalliens interprétèrent avec beaucoup d'allant et de doigté une pièce intitulée « Deux contre sept » qui fut vivement applaudie.

du Comité d'Etat

VERKOOP VAN BLOEMPJES

De wn. secretaris-generaal van het ministerie van binnenlandsche zaken heeft vergunning verleend aan het Rood-Kruis om tusschen 30 Maart en 6 April net bloempje te verkoopen ten voordeele van dit werk.

Door een besluit van den wn. secretaris-generaal van het Ministerie van Binnenlandsche Zaken werd de toelating verleend om het «Madeliefje van den Oudstrijder» op 18 Mei aanstaande te verkoopen ten voordeele van de Nationale Werken der Oorlogsinvaliden en Oudstrijders.

NIJWPOORT

Klaprozen, korenbloemen en margrietten

Een nieuwigheid in het bezoekerscentrum Westfront zijn de zakjes bloemzaden die te koop worden aangeboden aan 1 euro per zakje. Het gaat om de witte margriet, de blauwe korenbloem en de rode klaproos. De klaproos of de poppy mag dan wel het meest gekende symbool staan van de Grote Oorlog en specifiek voor de Britse en Gemenebesttroepen, ook de Belgische en Franse troepen hadden hun eigen bloem. Bij de Belgen was dat de witte margriet en bij de Fransen de blauwe korenbloem. Het bloemzadje is verpakt in een zakje met daarop een oorlogsfragment en de benaming 2014-18 'De kunst van het herinneren' Nieuwpoort – Sint-Joris – Ramkapelle. Eric Verdonck (directeur toerisme): "Het is een aandenken voor de bezoekers, maar dan wel een aandenken dat jaren blijft duren vanaf het moment dat ze de zandjes planten in de tuin." Op de foto zien we Eric Verdonck en Kristal De Knop en Mathieu Zmijan, medewerkers van Westfront. (PBM)

Krantenknipsels

BRUGES, le 27 Septembre 1919.

BRUGGE, den 27 September 1919.

M.,

J'ai accepté la mission de m'occuper, dans notre Province, de l'Œuvre Nationale des Orphelins de la guerre, ainsi que de l'Œuvre Nationale d'Aide et Apprentissage aux Invalides et Mutilés.

Je viens solliciter votre collaboration.

Je voudrais que, dans toute la Province, et jusque dans les moindres localités, deux journées soient désormais, chaque année, consacrées à rappeler, à toute notre population, nos devoirs de piété patriotique.

1re le 2 novembre serait le jour des Veuves et Orphelins de la guerre;

2° le 4 août serait le jour des Invalides et des Mutilés de la guerre.

Un comité permanent organiserait chaque année, à ces deux dates, une quête au profit de ces deux catégories de victimes de la guerre, pour lesquelles jamais le pays libéré ne s'imposera assez de sacrifices.

Pour former ce comité permanent de façon à lui conserver un caractère exclusivement national et patriotique, je vous engage vivement à vous adresser à des Dames et Jeunes filles qui elles-mêmes ont eu l'un de leurs proches sous les drapeaux: mères, épouses ou sœurs de soldats ou officiers.

La manière pratique dont la quête serait réalisée serait abandonnée à la libre initiative de chaque comité local: représentation dramatique, fête musicale, vente de fleurs sur la voie publique, quête à la sortie des offices ou à l'entrée des églises, etc....

Les sommes recueillies seraient affectées au fond de dotation des orphelins et au fond de dotation des mutilés. Ces fonds sont gérés sous le contrôle officiel.

Ces Œuvres se recommandent par elles-mêmes, et votre dévouement patriotique m'est trop connu pour que j'insiste davantage.

J. vous serais très reconnaissant de me faire tenir votre réponse, en franchise postale, à l'adresse suivante:

M. l'Avocat Schramme

Président du Comité provincial des Orphelins de la guerre
ou Président du Comité provincial d'Aide et Apprentissage aux Invalides et Mutilés de la guerre

Rue Haute, 19, Bruges.

Je vous prie d'agréer, M..... l'assurance de ma considération la plus distinguée.

JOS. SCHRAMME
Avocat

P.S. Pour votre gouverne, la même demande a été adressée à *M. le Curé* avec qui je vous demanderais de bien vouloir vous concerter en vue d'une action commune.

Ik heb de zending aangenomen mij bezig te houden in onze Provincie, met het Nationaal Werk der Oorlogsweezen alsook met het Nationaal Werk voor Hulp en Ondericht aan Invaliden en Verminkten.

Ik kom uwe medewerking vragen.

Ik wensch dat in de heele Provincie, tot in de kleinste plaatsjes toe, voortaan elk jaar twee dagen besteed worden om onze bevolking hare plichten van vaderlandsliefde te herinneren:

1° de 2de November zou de dag zijn der Oorlogsweezen en Weduwen;

2° de 4de August zou die der Oorlogsinvaliden en Verminkten zijn.

Een bestendig Comité zou elk jaar, op gezegde dagen een omhaling doen ten voordeele dezer twee klassen van oorlogswaarnemers voor wie het bevrijde land zich nooit genoegzame opofferingen zal kunnen getroosten.

Om aan dit bestendig Comité een uitsluitend nationaal en vaderlandsch karakter te geven, raad ik dringend aan u tot de Dames en jonge dochters te wenden, die zelve een huuer naastbestaanden onder de wapenen hadden: moeders, echtgenooten of zusters van soldaten en officieren.

De praktische wijze waarop de geldinzameling zou geschieden is aan het initiatief van elk plaatselijk comité overgelaten; inoerl- en toonkundige feesten, verkoop van bloemen op den openbaren weg, plaatsing van bussen aan de ingangen der kerken, kerkhoven, druk bezochte openbare gebouwen enz....

De ontvangen gelden worden in het Begiftigingsfonds der weezen of in dat der verminkten gestort en onder officieel toezicht beheerd.

Ik moet u niet wijzen op het grootsche van dit werk, want uwe diepgewortelde vaderlandsliefde, waarvan u reeds zoovele blijken gegeven hebt, zal er u de verhevenheid van doen begrijpen.

Ik zou u zeer dankbaar zijn indien u mij een vruchtbaar antwoord liet geworden aan volgend adres:

M. de Advokaat Schramme

Voorzitter van het Provinciaal Comité der Oorlogsweezen
of Voorzitter van het Provinciaal Comité voor Hulp en Ondericht aan Oorlogsinvaliden en Verminkten

Hoogstraat, 19, Bruges.

Aanvaard, M..... de verzekering mijner diepste hoogachting.

JOS. SCHRAMME
Advokaat

P.S. Tot uwe onderrichting meld ik u dat dezelfde aanvraag aan M. gestuurd werd, met wien, ik darf het verhoppen, u middelen voor een eensgezinde werking zult willen beramen.

NEWSPAPER FRONT PAGE: HET VISSCHERIJBLAD. Includes masthead, title, and various news columns.

KERSOUWKEN.

Kersouwken van de Meie,
Op de groene spreie
Glanst je hartje, teer gevat
In je raglijn sterrenblad.

Kersouwken langs de draven,
Ga je kleedjes waven;
En ja kolkjes vullen gauw,
Met perelkens van zilverdauw.

Je slaapt bij stille stromen,
Je zweeft door zoete dromen.
Medeliefje puur en rein,
Met wimperkens van blank satijn.

Ach I nooit kan ik ze tellen !
Je bottokens die zwellen,
Een en twee en duizendvoud,
In een lach van zonnegoud.

Kersouwken van de Meie,
Op de groene spreie,
Reik je naar de lentezoen,
Lijk alle medeliefjes doen.

Marie-Thérèse Hardy

Uit Poëzierenreeks Excelsior uitg. Luxor Brugge

LIMBURG

Alleen Limburg herdenkt WO I met juiste symbool

Limburg maakt als enige Belgische provincie correct gebruik van de margriet als symbool voor de herdenking aan de Eerste Wereldoorlog.

«Na de oorlog werd de margriet in België gebruikt als symbool voor het verzamelen van fondsen voor oud-strijders en oorlogsinvaliden», zegt de Diestse oud-militair Walter Lelèvre. «Deze traditie is echter geleidelijk aan verloren gegaan of verdrongen door de klaproos.» Lelèvre bezorgde onlangs documenten aan het Provinciaal Centrum voor Cultureel Erfgoed in Limburg die zijn stelling bewijzen.

Brief van front

Het Limburgs logo dat ontworpen werd voor het project 'Limburg 1914-1918. Kleine verhalen in een Grote Oorlog' is gebaseerd op een brief van een jonge frontsoldaat aan zijn geliefde. De Limburger André D'Hulst vond onlangs de brief terug die zijn vader tijdens WO I aan het front geschreven had. Bij de brief stak een margriet, na al die jaren nog steeds onaangestast. De provincie verzamelt al enige tijd verha-

len van de gewone Limburger over WO I, in het kader van het project 'Kleine verhalen in een Grote Oorlog'. «We zoeken kleine getuigenissen, documenten en voorwerpen die in schoendozen en koelgestromels worden bewaard», zegt gedeputeerde van Cultuur en Erfgoed Igor Philijns (Open Vld). Iedereen kan hiervoor terecht bij het Provinciaal Centrum voor Cultureel Erfgoed en dit via een e-mail naar pcce@limburg.be. (SSB)

Volgens oud-militair Walter Lelèvre is de margriet en niet de klaproos het juiste symbool.

Bronnen:

- Archief en collectie postkaarten Walter Lelèvre.
- 'Ik denk altijd aan jou' prentbriefkaarten tss front en thuisfront 1914 - 1918: Hans van Lith uitg. Aprilis.
- De vlaamsche ziel, sprokkelingen uit frontbrieven van den Yser: Emiel Hullebroeck. J.M. Meulenhof, Amsterdam. pp. 154-146.
- Bestuursmemorialen: Tienjarig repertotium 19310-01940 en Dertig jaarlijksche tafel 1911 - 1940 stad Nieuwpoort.
- Dossier 7.8.6. van Jan Boon - Maria Ceulemans Archief Univ. Leuven.
- Krantenknipsels:
  - La Nation Belge 6 maart 1940,
  - Het Visscherijblad - negende jaargang Nr 13 - vrijdag 28 maart 1941,
  - 't Getrouwe Maldeghem - Aalter - 17 mei 1942
- De Legerbode 1937.
- Internet: 'Le Bleu et de France: un geste citoyens!'
- Kersouwken, Marie- Thérèse Hardy uit Poëzierenreeks Excelsior uitg. Luxor Brugge